

GIẢI QUYẾT MỐI QUAN HỆ LỢI ÍCH CÁ NHÂN VÀ LỢI ÍCH CÁCH MẠNG THEO QUAN ĐIỂM CỦA CHỦ TỊCH HỒ CHÍ MINH TRONG TÁC PHẨM “NÂNG CAO ĐẠO ĐỨC CÁCH MẠNG, QUÉT SẠCH CHỦ NGHĨA CÁ NHÂN”

MẠCH QUANG THẮNG^(*)

Ngày nhận bài: 15/02/2024   Ngày thẩm định: 16/02/2024   Ngày duyệt đăng: 20/02/2024

Tóm tắt: Trong sự nghiệp đổi mới, khi thực hiện theo cơ chế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa, một vấn đề nổi lên là phải giải quyết đúng đắn mối quan hệ giữa lợi ích cá nhân với lợi ích chung của cách mạng. Bài viết phân tích một số nội dung trọng tác phẩm “Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân” của Chủ tịch Hồ Chí Minh và liên hệ với tình hình hiện nay.

Từ khóa: lợi ích cá nhân; lợi ích cách mạng; Chủ tịch Hồ Chí Minh; Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân

1 “Đặt lợi ích của cách mạng, của Đảng, của nhân dân lên trên hết, trước hết”⁽¹⁾ Đây là quan điểm quan trọng, nhất quán của Chủ tịch Hồ Chí Minh trong suốt cả cuộc đời, phản ánh rõ trong tác phẩm *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân*, đăng trên báo *Nhân dân*, số 5409, ngày 03/02/1969.

Khái niệm “cá nhân” không có gì là tiêu cực cả. Có cá nhân thì mới có cộng đồng. Trong *Tuyên ngôn của Đảng cộng sản* (năm 1848), C.Mác và Ph.Ăngghen đã đề cập một cách biện chứng mối quan hệ giữa cá nhân với cộng đồng: Sự tự do của mỗi người là điều kiện cho sự phát triển tự do của tất cả mọi người. Trong lịch sử xã hội loài người, vấn đề cá nhân đã được các học thuyết phát triển coi trọng từ lâu. Ở phương Đông, cách đây hơn 2500 năm, Khổng Tử đã coi trọng vai trò của cá nhân: “Tu thân, tề gia, trị quốc, bình

thiên hạ”. Trước hết, phải tu thân, rồi sau mới tề gia, trị quốc, bình thiên hạ, nhấn mạnh hướng nội để làm cho con người trở về bản ngã nhằm thuận thiên nhi hành.

Chủ nghĩa cá nhân mà Chủ tịch Hồ Chí Minh đề cập là nói về sự lệch lạc thái quá của con người, nó trở thành “chủ nghĩa”, chủ thể của cái tôi đối lập, mâu thuẫn với điều thiện, điều tốt. Chủ nghĩa cá nhân mâu thuẫn với lợi ích của cộng đồng, làm tổn hại lợi ích cộng đồng và chính cá nhân họ, nhưng họ không thấy được điều đó. Đạo đức cũng có nghĩa là sự ứng xử của con người trong mối quan hệ với tự nhiên và xã hội, mối quan hệ này được biểu hiện dưới rất nhiều dạng. Chủ tịch Hồ Chí Minh quy các mối quan hệ này trên ba phương diện: đối với người, đối với việc, đối với mình. Nếu xử lý đúng thì cá nhân con người không sa vào chủ nghĩa cá nhân, ngược lại nếu xử lý không đúng, nhất là xử lý mối quan hệ thứ ba (đối với mình), thì chủ nghĩa cá nhân sẽ làm hại con người. Do vậy, chủ nghĩa cá nhân là sự biểu

^(*) GS, TS, Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

hiện tư duy và hành động lệch lạc của con người cụ thể nào đó, là duy ngã, chỉ coi trọng lợi ích cá nhân, bất chấp lợi ích của cộng đồng xã hội.

Song, Chủ tịch Hồ Chí Minh không coi nhẹ lợi ích chính đáng của cá nhân. Người cho rằng, không chế độ nào coi trọng lợi ích của cá nhân hơn chế độ xã hội chủ nghĩa. Vấn đề ở chỗ, khi giải quyết mối quan hệ cá nhân - cộng đồng, Chủ tịch Hồ Chí Minh biết đặt lợi ích cá nhân vào trong lợi ích của cách mạng. Năm 1950, trong bức điện Người gửi về quê khi nghe tin anh trai qua đời: “Xin bà con nguyên lượng cho một người con đã hy sinh tình nhà vì phải lo việc nước”⁽²⁾. “Việc nước” là lớn nhất, trùm lên tất cả; “tình nhà” nằm trong việc nước. Hai việc không đối lập nhau mà việc này nằm trong việc kia.

Chính vì vậy, khi đặt trong mối quan hệ cá nhân người cách mạng và cả tập thể, Chủ tịch Hồ Chí Minh nhấn mạnh: “Phải kiên quyết quét sạch chủ nghĩa cá nhân, nâng cao đạo đức cách mạng, bồi dưỡng tư tưởng tập thể, tinh thần đoàn kết, tính tổ chức và tính kỷ luật. Phải đi sâu, đi sát thực tế, gần gũi quần chúng, thật sự tôn trọng và phát huy quyền làm chủ tập thể của nhân dân. Phải cố gắng học tập, rèn luyện, nâng cao trình độ hiểu biết để làm tốt mọi nhiệm vụ”⁽³⁾. Chủ tịch Hồ Chí Minh đặt đầu bài cho bài viết là *Quét sạch chủ nghĩa cá nhân, nâng cao đạo đức cách mạng*, khi đưa cho một số người xem, một số người đề nghị đảo về thành *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân*. Lúc đầu, Người không đồng ý với lý lẽ rằng, phải quét sạch chủ nghĩa cá nhân rồi mới nâng cao được đạo đức cách mạng, cũng giống như quét nhà cho sạch sẽ. Nhưng, vì lý kiến đa số, nên Người đồng ý đổi tên đầu bài như được góp ý, song trong nội dung bài viết, phải để nguyên ý của Người “Quét sạch chủ nghĩa cá nhân, nâng cao đạo đức cách mạng”.

2. Kiên quyết chống chủ nghĩa cá nhân

Trong tác phẩm *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân*, Chủ tịch Hồ Chí Minh nêu rõ quan niệm về chủ nghĩa cá nhân: “Việc gì cũng nghĩ đến lợi ích riêng

của mình trước hết. Họ không lo “mình vì mọi người” mà chỉ muốn “mọi người vì mình”. Do *cá nhân chủ nghĩa* mà ngại gian khổ, khó khăn, sa vào tham ô, hủ hóa, lãng phí, xa hoa. Họ tham danh trục lợi, thích địa vị quyền hành. Họ tự cao tự đại, coi thường tập thể, xem khinh quần chúng, độc đoán, chuyên quyền. Họ xa rời quần chúng, xa rời thực tế, mắc bệnh quan liêu, mệnh lệnh. Họ không có tinh thần cố gắng vươn lên, không chịu học tập để tiến bộ..., mất đoàn kết, thiếu tính tổ chức, tính kỷ luật, kém tinh thần trách nhiệm, không chấp hành đúng đường lối, chính sách của Đảng và của Nhà nước, làm hại đến lợi ích của cách mạng, của nhân dân”⁽⁴⁾.

Chủ tịch Hồ Chí Minh cũng nhấn mạnh việc chống chủ nghĩa cá nhân, ở một số tác phẩm khác, Người coi đó “là một thứ rất gian xảo, xảo quyệt; nó khéo dỗ dành người ta đi xuống dốc. Mà ai cũng biết rằng xuống dốc thì dễ hơn lên dốc. Vì thế mà càng nguy hiểm”⁽⁵⁾; “Chủ nghĩa cá nhân đẻ ra trăm thứ bệnh nguy hiểm: quan liêu, mệnh lệnh, bè phái, chủ quan, tham ô, lãng phí... Nó trói buộc, nó bịt mắt những nạn nhân của nó, những người này bất kỳ việc gì cũng xuất phát từ lòng tham muốn danh lợi, địa vị cho cá nhân mình, chứ không nghĩ đến lợi ích của giai cấp, của nhân dân. Chủ nghĩa cá nhân là kẻ địch hung ác của chủ nghĩa xã hội. Người cách mạng phải tiêu diệt nó”⁽⁶⁾. Chủ tịch Hồ Chí Minh cho rằng: “*Chủ nghĩa cá nhân* lợi mình hại người, tự do vô tổ chức, vô kỷ luật và những tính xấu khác là kẻ địch nguy hiểm của chủ nghĩa xã hội”⁽⁷⁾, “muốn đánh thắng kẻ địch bên ngoài, thì trước hết phải đánh thắng kẻ địch bên trong là *chủ nghĩa cá nhân*”⁽⁸⁾. Người khẳng định thêm: “Chủ nghĩa cá nhân là việc gì cũng chỉ lo cho lợi ích của riêng mình, không quan tâm đến lợi ích chung của tập thể. “Miễn là mình béo, mặc thiên hạ gầy. Nó là mẹ đẻ ra tất cả mọi tính hư nết xấu như: lười biếng, suy bì, kiêu căng, kèn cựa, nhút nhát, lãng phí, tham ô, v.v. Nó là kẻ thù hung ác của đạo đức cách mạng, của chủ nghĩa xã hội”⁽⁹⁾.

Hiện nay, trong Đảng, chủ nghĩa cá nhân biểu hiện rõ nhất ở năm điểm sau cần tích cực phòng, chống thật hiệu quả.

Một là, phòng, chống sự tách rời lợi ích cá nhân với lợi ích của Đảng. Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định, Đảng ra đời và phát triển không phải vì mục đích tự thân, mà vì độc lập cho Tổ quốc, hạnh phúc cho nhân dân, tất cả đường lối, chính sách của Đảng đều đưa lại lợi ích cho nhân dân. Do đó, cán bộ, đảng viên phải vừa là người lãnh đạo, vừa là công bộc, đầy tớ của nhân dân.

Hai là, phòng, chống tư tưởng và hành động vun vén lợi ích cá nhân. Trong thực tế, rất nhiều đảng viên mắc phải căn bệnh cá nhân chủ nghĩa chỉ chăm lo đến lợi ích của riêng cá nhân trước hết. Biểu hiện rõ nhất là trên vấn đề cán bộ, lợi ích nhóm, lợi ích gia đình, trái với lợi ích của Đảng. Trong khoảng ba, bốn nhiệm kỳ gần đây, các văn kiện của Đảng đã đề cập nhiều kiểu “chạy” thể hiện rất rõ căn bệnh này. Những người này thường dùng mảnh khóc, vật chất để được đề bạt, bổ nhiệm vào những chức vụ trong hệ thống chính trị, đặc biệt là chức vụ liên quan nhiều đến lợi ích vật chất. Họ tìm mọi cách để đưa những người trong gia đình, bè bạn, những người cùng cánh hẩu, thân tín vào nắm giữ chức vụ ở các cấp, hình thành các nhóm lợi ích, thực chất mưu lợi cho cá nhân. Họ núp bóng tập thể, thậm chí là lợi ích quốc gia, lợi ích của Đảng để đạt được lợi ích cho cá nhân. Rõ nhất là qua giải quyết vấn đề cho thuê đất, đền bù đất đai ở các doanh nghiệp, đấu thầu dự án, đầu tư các công trình công cộng, quản lý doanh nghiệp nhà nước. Công tác cán bộ, nếu rơi vào tay những cán bộ, đảng viên có căn bệnh cá nhân chủ nghĩa thì đều được trôn dưới những tuyên bố “đúng quy trình”⁽¹⁰⁾.

Ba là, khắc phục thói xấu coi cái tôi cao hơn tất thấy, bất chấp đường lối, chủ trương, nghị quyết, quyết định, Điều lệ Đảng, pháp luật của Nhà nước. Người nào mắc phải căn bệnh này thì trở thành những người độc đoán, chuyên quyền để mưu lợi ích cá nhân, bất chấp nguyên tắc của Đảng, pháp luật của Nhà nước. Họ thường tìm kẽ hở trong các quyết định của Đảng, pháp luật của Nhà nước để làm lợi cho mình. Thậm chí, họ lợi dụng chức quyền và bộ máy tổ chức để tác động cho ra đời những chính sách, quy định, quy hoạch có lợi cho mình. Đối với tổ chức thì

họ giấu giếm khuyết điểm, sai lầm của cá nhân; lũng đoạn, kéo bè kéo cánh, gây mất đoàn kết, bao che tội lỗi, sai lầm của những người cùng cánh để hưởng lợi. Họ coi tổ chức của hệ thống chính trị chỉ là công cụ để kiểm soát lợi ích cá nhân. Hành động của những người mắc phải căn bệnh cá nhân chủ nghĩa biểu hiện rất rõ nói không đi đôi với làm; nói nhiều làm ít; nói mà không làm; nói rất hay nhưng làm rất dở; nói một đằng làm một nẻo⁽¹¹⁾.

Bốn là, tích cực phòng, chống tham nhũng, lãng phí, quan liêu. Chủ tịch Hồ Chí Minh coi tham ô, lãng phí, quan liêu là “giặc nội xâm”. Tham nhũng hiện được nhiều người gọi là “quốc nạn”, nhưng nên gọi tên đúng nhất là “giặc”. Nếu là nạn thì dùng phương pháp chống nạn, còn đây là giặc thì phải dùng phương pháp giết giặc. Những cán bộ, đảng viên có chức, có quyền bị thoái hóa, biến chất cộng với kẽ hở của pháp luật, chính sách và bị lợi lỏng kiểm tra, giám sát quyền lực thì sẽ đẻ ra tham nhũng. Lãng phí dễ thấy ở đây là lãng phí công sản, chi tiêu ngân sách bừa bãi, lãng phí đầu tư, hối lộ chi phối... Quan liêu đi kèm với tham nhũng và lãng phí. Sự lợi lỏng trong kiểm soát, kiểm tra, giám sát quyền lực thời gian qua và hiện nay vô hình trung tiếp tay cho chủ nghĩa cá nhân hoành hành. Đáng buồn nhất, đau xót nhất là nhiều giá trị văn hóa đạo đức bị băng hoại, niềm tin của nhân dân, của xã hội đối với Đảng bị suy giảm⁽¹²⁾...

Năm là, phòng, chống những hành vi phản bội Đảng, phản bội chế độ chính trị. Phản bội Đảng, phản bội chế độ chính trị là biểu hiện cao nhất của chủ nghĩa cá nhân, dẫn tới cá nhân đối lập với vận mệnh của Đảng. Những người này trước hết và chủ yếu là từ lợi ích vật chất chi phối. Họ bị đồng tiền tiền công, khảo nghiệm về phẩm chất đạo đức “Nén bạc đâm toạc tờ giấy”. Nhưng ở đây, nó đâm toạc cả nhân cách, trái tim của người công sản, nếu người đó sa vào chủ nghĩa cá nhân. Họ là nô lệ của đồng tiền, sẵn sàng từ bỏ lợi ích quốc gia, tự mình chống đối hoặc đứng sau cổ xúy cho những hành động chống đối chế độ chính trị, lợi dụng mạng xã hội để xuyên tạc sự thật lịch sử, bôi đen chế độ chính

trị hiện hành, bôi xấu lãnh tụ Đảng và Nhà nước, bôi bẩn những cán bộ cách mạng⁽¹³⁾.

Do đó, để đấu tranh ngăn chặn, đẩy lùi căn bệnh chủ nghĩa cá nhân trong đội ngũ cán bộ, đảng viên, **cần thực hiện tốt những biện pháp tổng thể** sau:

Thứ nhất, không nhận bất cứ một cái gì không phải của mình, coi đây là sự phấn đấu cho nguyên tắc sống của người Việt Nam nói chung, trước hết là đảng viên. Nguyên tắc này nếu thực hiện tốt, thì chủ nghĩa cá nhân không còn; nạn tham nhũng sẽ không có đất sống; nạn trộm cắp, hối lộ, đạo tặc cũng sẽ biến mất. Để tiến hành việc này thì cần chú ý tới xây dựng và ban hành hệ thống pháp luật, chế tài liên quan đến vấn đề này một cách nghiêm chỉnh, đầy đủ và giám sát, kiểm tra, thi hành kỷ luật nghiêm minh đi liền với giáo dục kiên trì, bền bỉ.

Thứ hai, thực hiện thật tốt các nguyên tắc xây dựng Đảng và kiên quyết làm trong sạch môi trường văn hóa, đạo đức. Nếu môi trường văn hóa đạo đức bị ô nhiễm thì khó hoặc không thể nào đấu tranh chống chủ nghĩa cá nhân; không thể nào xây dựng đội ngũ đảng viên tốt được. Vì vậy, môi trường tốt sẽ góp phần cực kỳ quan trọng ngăn chặn, đẩy lùi chủ nghĩa cá nhân.

Thứ ba, thực hiện kỷ luật đảng nghiêm minh. Đạo đức cách mạng luôn gắn liền với giữ gìn kỷ luật nghiêm minh của Đảng. Với kỷ luật của Đảng, thể hiện trong Điều lệ Đảng cũng như các quy định khác, tất cả đảng viên, giữ chức vụ hay không giữ chức vụ hoặc giữ chức vụ cao hay thấp trong bộ máy của hệ thống chính trị đều phải tuyệt đối chấp hành. Chủ tịch Hồ Chí Minh nhấn mạnh, phải chú trọng tới vấn đề kỷ luật đảng: “Kỷ luật của Đảng phải nghiêm minh”. Kỷ luật của Đảng nằm trong việc Đảng vận dụng và phát triển sáng tạo những nguyên lý về xây dựng đảng kiểu mới của V.I.Lênin. Đảng mà không có kỷ luật thì Đảng không có sức sống, càng không có sức chiến đấu. Kỷ luật chính là tự do và tự do của con người chính là sự nhận thức và hành động theo cái tất yếu⁽¹⁴⁾. Chính vì vậy, nhìn từ tác phẩm *Nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân* của Chủ tịch Hồ Chí Minh, vấn đề kỷ luật của Đảng

trong xây dựng và chỉnh đốn Đảng hiện nay cần hiểu và vận dụng đúng:

- Không cho phép đảng viên coi cái tôi cao hơn tất cả, không cho phép đảng viên hành xử bất chấp cương lĩnh, đường lối, chủ trương, nghị quyết, Điều lệ Đảng, quyết định, quy định của Đảng, pháp luật, chính sách của Nhà nước.

- Cần đặt vấn đề đảng viên chấp hành kỷ luật của Đảng trong khuôn khổ rèn luyện đạo đức cách mạng. Vấn đề đạo đức càng trở nên bức thiết buộc cán bộ, đảng viên phải hằng ngày, hằng giờ xử lý mối quan hệ lợi ích cá nhân với lợi ích của Đảng, Tổ quốc và nhân dân. Tuân thủ kỷ luật của Đảng tức là tuân thủ mối quan hệ lợi ích đó.

- Thực hiện kỷ luật của Đảng chính là sự biểu hiện của tinh thần trách nhiệm và hành động tích cực chống tham nhũng, lãng phí, quan liêu. Thực hiện tốt di huấn của Chủ tịch Hồ Chí Minh, các thế hệ đảng viên phải ra sức nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân. Yêu cầu cực kỳ quan trọng việc vận dụng quan điểm của Chủ tịch Hồ Chí Minh về chống chủ nghĩa cá nhân là hãy bắt đầu từ Đảng, từ mỗi cán bộ, đảng viên, nhất là cán bộ chủ chốt. Đảng vững mạnh phụ thuộc vào chất lượng của đội ngũ đảng viên, mà yêu cầu cao nhất đối với đội ngũ này là không mắc phải căn bệnh chủ nghĩa cá nhân. Do đó, hơn lúc nào hết, toàn Đảng phải thấm thía lời nhấn nhủ của Chủ tịch Hồ Chí Minh: “Một dân tộc, một đảng và mỗi con người, ngày hôm qua là vĩ đại, có sức hấp dẫn lớn, không nhất định hôm nay và ngày mai vẫn được mọi người yêu mến và ca ngợi, nếu lòng dạ không trong sáng nữa, nếu sa vào chủ nghĩa cá nhân”⁽¹⁵⁾ □

(1), (3), (4) và (15) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, t.15, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tr.547, 547, 546-547 và 672

(2) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, t.6, Sdd, tr.463

(5) và (6) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, t.11, Sdd, tr.602 và 611

(7), (8) và (9) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, t.13, Sdd, tr.66, 68 và 90

(10), (11), (12), (13) và (14) Mạch Quang Thắng, *Giữ gìn kỷ luật của Đảng theo tinh thần của Chủ tịch Hồ Chí Minh*, <http://lyluanchinhtri.vn/>, ngày 25/6/2019